

Полумисна О. О.

<https://orcid.org/0000-0002-4289-0588>

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ВИСВІТЛЕННЯ В МЕДІА ПРОБЛЕМ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті досліджено особливості висвітлення людей з інвалідністю під час повномасштабного російсько-українського вторгнення, оскільки через воєнні дії люди з інвалідністю зазнають насильства, смерті, не мають доступу до укриттів, саме діти з інвалідністю та жінки найбільше ризикують зазнати сексуального насилля та зневаги. Реакція світових організацій була спрямована на захист і допомогу цій категорії населення. На їхніх сайтах щотижнево оновлювалася інформація, яка стосувалася становища людей з інвалідністю в Україні, їхнього переміщення за кордон з акцентом на рівноправності, інклюзії, інформувалося про роботу організацій у підтримці людей з інвалідністю, які постраждали під час війни, про вплив війни на життя людей з інвалідністю. Встановлено, що під час війни гостро проявилися проблеми, які були актуальні в мирний час: відсутність комунікації з інституціями, які повинні надавати допомогу; відсутність доступу до інформації; недоступність безпечних місць; проблеми психологічного, матеріального, фізичного характеру.

З'ясовано, що більшою мірою аналізували ситуацію навколо людей з інвалідністю правозахисні організації, зокрема Центр прав людини «Зміна». У медіа з'являлися поодинокі повідомлення про людей з інвалідністю в умовах війни трапляються на сторінках українських медіа («Громадське радіо», «Ехо», «Твоє місто», «Українська правда»). Встановлено, що в небезпечних умовах люди з інвалідністю залишаються в безпорадному становищі, не можуть собі допомогти, їм заважає бар'єрне середовище. Централізованої евакуації осіб з інвалідністю в Україні не було, люди самотійно долали ті виклики, які постали перед ними. Організації, які вивозили людей з інвалідністю, були «Восток SOS» «Freedom trust», «Fight For Right», ГО «Рівні можливості для всіх», «Група активної реабілітації», загони швидкого реагування Червоного Хреста України та інші. Досліджено сайт «Суспільне медіа». Ними за 6 місяців війни опубліковано 52 повідомлення із ключовими словами «інвалідність», «людина з інвалідністю», де порушувалися такі проблеми: 1. доступність/недоступність для людей з інвалідністю; 2. складнощі евакуації; 3. поселення людей з інвалідністю; 4. забезпечення людей з інвалідністю реабілітаційними засобами тощо.

Ключові слова: люди з інвалідністю, медіа, російсько-українська війна, недоступність, евакуація, реабілітація.

Постановка проблеми. Початок війни між Україною та росією кардинально вплинув на життя українського суспільства, зокрема на людей з інвалідністю. Через воєнні дії саме люди з інвалідністю зазнають насильства, смерті, не мають доступу до укриттів, діти з інвалідністю та жінки найбільше ризикують зазнати сексуального насилля та зневаги. У даному контексті варто з'ясувати, на які проблеми людей з інвалідністю під час війни першочергово звертали увагу українські медіа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці про проблеми виживання людей з інвалідністю в зоні бойових дій поодинокі. Це

питання вивчала Е. Прідді у статті «Disability and Armed Conflict», показуючи становище осіб з інвалідністю в зоні збройних конфліктів: Україні, В'єтнаму, Конго, Палестини і Колумбії – і відзначаючи систематичні порушення прав цих людей та ігнорування більшості статей Конвенції про права людей з інвалідністю [21]. М. Кун-Бучко в статті «People with disabilities in armed» також досліджувала порушення правових норм людей з інвалідністю під час збройних конфліктів, вказавши на недосконалість процедури стосовно отримання гуманітарної допомоги [20]. Про труднощі людей з інвалідністю писала українська дослідниця О. Тельна, людина з порушеннями

зору. Це стаття «Here's what Ukrainians with disabilities face as we cope with war» [23] у співавторстві з Daniel J. Gerstle, де вони пишуть про виклики, з якими зіткнулися люди з інвалідністю в Україні. В іншій публікації цієї авторки під назвою «Студенти з інвалідністю в зоні збройного конфлікту: як вижити?» [14] йдеться про проблеми виживання студентів із психофізичними порушеннями в зоні збройного конфлікту. О. Тельна на основі власного досвіду та досвіду студентів з інвалідністю сформулювала поради, які, на її думку, допоможуть вижити цій категорії населення під час війни. Н. Шульська [17] досліджувала особливості зображення людей з інвалідністю в українському медіапросторі під час війни з акцентом на номінації цієї категорії людей та порушеннях журналістської етики в медіатекстах щодо них. Наразі фактично відсутні праці, у яких досліджувалися проблеми людей з інвалідністю на початку й під час війни крізь призму їхнього висвітлення в медіа.

Постановка завдання. Мета – дослідити особливості висвітлення в медіа проблем людей з інвалідністю під час російсько-українського вторгнення.

Виклад основного матеріалу. Наступного дня після нападу росії на Україну Європейським форумом інвалідів було відправлено відкритий лист до Голови європейських інституцій, голів держав Європи, росії, України та НАТО, де порушувалися питання захисту та безпеки людей з інвалідністю в Україні, із закликом посприяти тому, щоб люди з інвалідністю мали доступ до гуманітарної допомоги, доступної інформації про протоколи безпеки та допомоги, процедури евакуації та підтримку, не були залишеними, особливо це стосується жінок, дітей, людям з проблемами слуху і зору, особам із психосоціальними та інтелектуальними вадами та інших [22]. На сайті форуму окрема сторінка присвячена подіям в Україні та людям з інвалідністю, які постраждали внаслідок війни, де щотижнево оновлюється інформація, яка стосується становища людей з інвалідністю в Україні, їх переміщення за кордон з акцентом на їхній рівноправності, інклюзії у теперішньому та майбутньому. Окрім того, тут інформують про роботу організації у підтримці людей з інвалідністю, які постраждали під час війни, про вплив війни на життя людей з інвалідністю, відстежують історії, які стосуються дітей з інвалідністю, складнощів у їхньому житті та житті близьких людей. Особливо звертається увага на дітей з інвалідністю, які гинуть під час війни, з гіперпосиланнями на провідні медіа.

Проблеми людей з інвалідністю під час війни в Україні обговорювали представники ООН: «Комітет глибоко стурбований тим, що доля людей з інвалідністю в Україні майже невідома. Постійно надходять повідомлення про те, що багато людей з інвалідністю, у тому числі й діти, зачинені або кинуті у своїх будинках, інтернатних закладах і дитячих будинках, не мають доступу до ліків, що підтримують їм життя, джерел кисню, їжі, води» [24] тощо. Окрім того, ними порушувалося питання стосовно доступності для людей з інвалідністю, оскільки ті «мають обмежений доступ або взагалі не мають доступу інформації про надзвичайні ситуації, про укриття, багато хто з них втратив свої зв'язки підтримки, через що не можуть реагувати на ситуацію та орієнтуватися в довколишньому середовищі» [24]. На сайті «Inclusion Europe» організатори скоординували свої зусилля, щоб допомогти українським людям з інвалідністю фінансово, після чого почали з'являтися повідомлення в медіа: «Fate of Ukrainians with disabilities a 'crisis within a crisis'» (Reuters), «Upholding the human rights of people who have an intellectual disability in Ukraine» (Inclusion Ireland), «Plena inclusión España lanza una campaña de ayuda de emergencia para apoyar a las víctimas de la guerra en Ucrania» (Plena inclusión), «Millions with disabilities 'abandoned' in Ukraine, charities fear» (Independent) та інші.

Під час війни гостро проявилися проблеми, які були актуальні в мирний час:

- відсутність комунікації з інституціями, які повинні надавати допомогу;
- відсутність доступу до інформації;
- недоступність безпечних місць;
- проблеми психологічного, матеріального, фізичного характеру.

Головний секретар НАІУ В. Назаренко наводить такий перелік проблем: «Відсутність інформації в доступному форматі, неможливість самостійно долучитися до евакуаційних маршрутів, непристосованість укриттів і притулків для тимчасового проживання – усе це лише поглиблювало й без того сильну розгубленість серед людей з інвалідністю й людей старшого віку» [1].

Медіа також підключилися до аналізу ситуації навколо людей з інвалідністю, зокрема ресурси правозахисних організацій: Центр прав людини «Zmīna» та інші.

Доступність була і залишається найбільшою проблемою для людей з інвалідністю. У мирний час вони могли продумати, прораховувати свій шлях, під час війни цей процес ускладнився.

Люди з інвалідністю, самостійні й незалежні від сторонньої допомоги, стали залежними від інших.

За авторства Я. Радченко з'явилася стаття, у якій авторка вказала на усі виклики, що постали перед цими людьми. По-перше, під час повітряної тривоги фактично нереально людині, яка пересувається на кріслі колісному, спуститися в укриття й убезпечити своє життя. Про це говорили у своїх коментарях М. Смбалян, Є. Голованевський та інші. Уляна Пчолкіна зазначала: «Я зі своїм чоловіком також з самого початку війни не ходжу в укриття, бо вони для нас не підходять – там не обладнані туалети, вхід зі сходами, а так дуже холодно. У влади було 8 років, щоб підготуватися, але вона цього не зробила» [10]. Олександр Стадніченко, який пересувається за допомогою крісла колісного, зазначав: «Я живу на 13-му поверсі, якщо відключать світло, я не можу спускатися ліфтом, ані зарядити візок. Мови про укриття взагалі не йде – як спуститися по сходах чи подолати поріг? Мені, щоби піднятися з ліжка, потрібно сорок хвилин» [15].

Тетяна Ковальчук, менеджерка з логістичних питань евакуації, людина, яка пересувається на кріслі колісному, так говорить про доступність у Києві: «Будинок, у якому я живу, – це 10-поверхівка. Бомбосховища не те щоб доступного для людей, які користуються кріслом колісним, а жодного немає довкола! Я дивилася мапу бомбосховищ і намагалася побудувати маршрут для себе, куди мені найшвидше і найдоступніше бігти, – і таких варіантів не знайшла» [3]. Вікторія Харченко, адвокаційна менеджерка Fight for Right, підтверджує: «Ще раніше цікавилася найближчими до мене бомбосховищами – вони недоступні. І потім я вже чула історії, як людей з інвалідністю на візках спускали в сховище, і потім вони сиділи там три дні без можливості сходити в туалет» [3]. Олена Шклярська, яка пересувається на кріслі колісному, зазначає: «Люди, які мають інвалідність, усамітнені у своїх проблемах. У хатах, квартирах сидять, вони практично ні з ким не спілкуються. Наприклад, щоб кудись піти, я завжди питаю людей, чи буде там ліфт або чи є пандус для в'їзду у будинок. І часто їх немає» [6]. У. Пчолкіна в подкасті Суспільного констатувала, що наразі і доступних, і безпечних укриттів в Україні для людей з інвалідністю немає. Це спричинило загибель багатьох людей, особливо на східних територіях. Вони не могли вільно пересуватися, «спуститися, наприклад з 5, 4, навіть 2 поверху і вчасно евакуюватися. На даний момент в Україні також багато лежачих

людей. І якщо людину в кріслі колісному гіпотетично з купою сусідів можна спустити у сховище, то лежачих вкрай важко кудись транспортувати і тим більше евакуювати» [8]. Аналогічно, про проблеми з доступністю для людей з інвалідністю йдеться у публікації Ю. Рацибарської. Одна з головних героїнь історії – Юлія Ткачова, має інвалідність з дитинства і пересувається на кріслі колісному. З початком війни «її сім'я була змушена переїждувати повітряні тривоги вдома, у квартирі: з маломобільним членом родини було важко спускатися в укриття» [12].

Такі факти вказують, що в небезпечних умовах люди з інвалідністю залишаються в безпорадному становищі, не можуть собі допомогти, їм заважає бар'єрне середовище. Потрібно декілька людей, щоб спустити людину з інвалідністю в бомбосховище, а потім винести звідти. Люди з інвалідністю залишаються в помешканнях у той час, коли всі ховаються в укриттях. Хоча до війни влада й обіцяла, наприклад У. Пчолкіній, допомогти евакуюватися, то з початком воєнних дій ті «потікали, як миші, і про людей з інвалідністю забули» [8]. Наразі подана петиція Президенту України стосовно забезпечення доступності для людей з інвалідністю по завершенню війни з росією. Базовими елементами є широкі ліфти для візків на кожній станції метро; кутом нахилу не більше 8 градусів та з поручнями з обох боків пандуси; знижені до одного рівня з проїжджою частиною бордюри; наявність тактильної плитки, щоб люди з порушенням зору могли рухатися містом із більшою впевненістю; встановлення приборів зі звуковими сигналами [16] тощо.

Централізованої евакуації осіб з інвалідністю в Україні не було, люди самостійно долали ті виклики, які постали перед ними. Однією з організацій, яка вивозила людей з інвалідністю, є «Восток SOS», переважно це лежачі, люди з порушеннями зору та з ментальною інвалідністю. Також евакуацією з небезпечних територій займалися «Freedom trust», «Fight For Right», ГО «Рівні можливості для всіх», «Група активної реабілітації», загони швидкого реагування Червоного Хреста України та інші. Досить часто евакуювали людей з інвалідністю ті, хто теж має інвалідність. Навіть не будучи присутніми, вони контролювали усі дії, пов'язані з цим процесом. Наприклад, подружжя Добридіних, які пересуваються на кріслах колісних, знаходили все необхідне: житло, крісла колісні, ліжка тощо для людей з інвалідністю, які зупинилися в них перед виїздом за кордон [18].

Р. Савка, людина з порушеннями зору, керівник ГО «Рівні можливості для всіх», та його організація під час війни дуже швидко самоорганізувалися: «хтось привозить продукти харчування, хтось – одяг і засоби гігієни, хтось – колісні крісла, а хтось займається перевезенням людей» [13]. За його словами, вони вже мають більш налагоджену логістику, їхні партнери з ГО «Інститут українських студій» мають можливість перевезти людей з інвалідністю до інших країн Європи.

Олександр Стадніченко, який має інвалідність з дитинства, разом зі своїм батьком робили усе можливе, аби допомогти українцям з інвалідністю евакуюватися: «Сам без можливості вийти навіть за поріг будинку, купити їжу чи ліки, Олександр <...> шукав перевізників, знаходив житло, складав маршрути, з-під землі діставав потрібні контакти і зв'язки, заспокоював, підтримував» [15]. Люди з інвалідністю у даній ситуації максимально довели свою активність.

Представники ГО налагодили комунікаційні зв'язки з Німеччиною та Швейцарією і створили проєкт «Save House», завдяки якому людей з інвалідністю вивозили до міста Хелм у Польщі, а потім допомагали їм знайти житло у країнах Європейського Союзу.

Особливі складнощі виникали при евакуації людей з інвалідністю на візку, їх просто пересажували в транспорт, часто можливості забрати крісло не було. І, опинившись на новому місці, люди з інвалідністю втрачали можливість пересуватися. Дуже складним було це питання при евакуації потягом, оскільки на мобільному візку можна людину перевезти, але якщо візок електричний вагою до 200 кг, його неможливо підняти, якщо немає спеціальних засобів, неможливо пересуватися ним у потязі [8].

Журналістка і правозахисниця І. Виртосу у статті показує тих людей, які, ризикуючи власним життям, взяли на себе організаційну роботу з евакуації людей з інвалідністю в безпечні місця. Йдеться про Валентину Бутенко, яка акцентувала на проблемах реабілітації: «В Україні з реабілітаційними засобами все сумно. Особливо якщо йдеться про крісла колісні: вони часто не пристосовані до потреб людини, нерідко в них немає підніжок, ременів безпеки, часто те, що є, старе як світ. Те саме і щодо незрячих людей: не всі, кого ми евакуювали, мали тростини. А без тростини ці люди не самостійні. Доводилося за власні кошти купувати тростини й відправляти їх до місць, де знайшли прихисток ті, хто їх потребував. Не всім одразу можуть надати необхідні засоби реабілітації» [2].

Поселення ВПО – людей з інвалідністю постало окремим питанням, оскільки їх не можна розмістити в місцях компактного поселення, вони потребують догляду. Так, наприклад, волонтери з Чернівців говорять: «Багато людей нам телефонують і просять забрати, та нам нема, де їх розмістити. Нам як волонтерам критично необхідна підтримка влади для поселення цих людей. Ми розуміємо, що реально вільних місць у геріатричних пансіонатах на заході країни немає, вони переповнені» [5].

Важливою проблемою ВПО з інвалідністю є інтеграція в нові громади. За словами інтерв'юваної Анастасії Горпінченко, це питання потрібно розглядати з двох аспектів: долучатися до активної частини громади, до всіх процесів, що відбуваються в населеному пункті, а також працювати з членами тих громад, які розміщують ВПО, оскільки ті можуть проявити упередженість у ставленні до цих людей, особливо людей з інвалідністю, оскільки всю відповідальність щодо фінансового забезпечення та роздачі гуманітарної допомоги покладено на територіальні громади [11].

І. Виртосу вважає, що влада провела неналежним чином евакуацію людей з інвалідністю. У статті авторка наводить історії трьох жінок, які самотужки намагалися виїхати з небезпечних територій. Одна з них говорить про відсутність інформації і неможливість її отримати, а також про відсутність супроводу від Укрзалізниці. Недоступність Краківця на кордоні з Польщею відзначила інша з жінок: «Краковець бар'єрний: сходи вгору і потім сходи донизу, і ці сходи такі круті, високі. <...> Жодної допомоги з боку персоналу не було. Я їхала жорствою, якою могла рухатися на балансі, бо мої передні колеса не проходили. <...> З боку українського кордону не було можливості ані поїсти, ані десь сходити в туалет» [3].

Голова організації Fight for Right Юлія Сачук акцентує на неготовності влади щодо такого розвитку подій, на відсутності доступних укриттів, систем сповіщень, тобто доступу до інформації: «навіть ті картинки, які кидали і продовжують кидати в телеграм-каналі, незряча людина не зможе їх прочитати. Ще гірша ситуація, коли ми говоримо про людей не в містах, а сільській місцевості або в закладах закритого типу, або в місцях несвободи. В Україні дуже велика система таких інституцій і це є нашим соромом. Держава була абсолютно не готова» [7]. Аналогічна думка в Олени Темченко, представниці Експертного Центру з прав людини, яка в інтерв'ю «Громадського

радіо» стверджує, що на початку лютого правоохоронні організації звернулися до органів влади стосовно готовності системи евакуації із будинків-інтернатів для людей похилого віку та людей з інвалідністю, із геріатричних закладів, психоневрологічних інтернатів та дитячих будинків-інтернатів у разі початку війни, на що їм представники Міністерства юстиції відповіли, що все готово до початку бойових дій і план для евакуації людей з інвалідністю із закритих установ існує. Але на початок літа, за словами О. Темченко, «42 інтернатні установи були або є в зоні бойових дій, в окупації або повністю відрізані. Евакуація здійснювалася і здійснюється наразі, але не в повному обсязі. <...> Зафіксовано багато руйнувань. Понад 50 людей загинули» [9].

Є й протилежні погляди на організацію евакуації. В. Носков, журналіст з порушенням зору, говорить: «Для людей з інвалідністю організують спеціальні вагони – я їхав в одному з них. Намагаються врахувати потреби людей, які не можуть сидіти постійно. Зокрема, лежачих, на візках. Я був вражений, як реагують і залізничники, і провідники» [19]. Окрім того, він в інтерв'ю «Громадського радіо» розповідав про те, як організувати евакуацію людям з інвалідністю і допомогти вижити їм під час війни. Особливу увагу він звернув на людей з порушеннями слуху, оскільки «вони в традиційному розумінні не можуть відчувати, що зараз лунають вибухи «Граду» і треба швидше ховатися. Вони можуть тільки відчувати вібрації від сильних вибухів» [19]. В. Носков з'ясував, що таким людям не треба нічого пояснювати, а просто брати людину за руку і жестом показувати, що треба робити. Для людини з проблемами зору складно, майже неможливо зорієнтуватися в просторі, коли навколо неї шум, вибухи, і вона втрачає здатність розуміти ситуацію. Тому журналіст давав декілька порад, як себе поводити в такій ситуації.

Між іншим, велику роль для людей, які сиділи в укриттях, відіграло радіо. «Коли я з ними спілкувався, – говорить В. Носков, – вони говорили про потрібність радіо, що у бомбосховищах часто немає інтернету, щоб читати оповіщення про тривогу, це б мало озвучувати радіо. Я зрозумів, наскільки важливо говорити з людьми, які в підвалах» [4].

У засобах масової інформації є також короткі замітки про те, як отримати статус особи з інвалід-

ністю внаслідок війни. Сюди належать військові ЗСУ, працівники підприємств і організацій, що були залучені до участі в забезпеченні оборони, добровольці, волонтери, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії під час бойових дій та в заходах із забезпечення національної безпеки й оборони у війні з росією, повідомляється про механізм забезпечення допоміжними засобами реабілітації внутрішньо переміщених осіб та учасників бойових дій, про отримання соціальних послуг літніми людьми та людьми з інвалідністю, про пенсійні гарантії для військовослужбовців, які брали участь у бойових діях та отримали інвалідність тощо.

Проаналізовані вище публікації з'являються переважно на сайтах захисних організацій, поодинокі повідомлення про людей з інвалідністю в умовах війни трапляються на сторінках українських медіа («Громадське радіо», «Ехо», «Твоє місто», «Українська правда»). Сайт «Суспільне медіа» є показовим для українського медіапростору, оскільки там майже кожного дня або через день з'являються публікації про людей з інвалідністю. Ними за 6 місяців війни журналістами опубліковано 52 повідомлення із ключовими словами «інвалідність», «людина з інвалідністю». Їх можна розгрупувати за такими напрямками: благодійна допомога людям з інвалідністю; досягнення людей з інвалідністю, їхня сила духу; доступність/недоступність для людей з інвалідністю; евакуація людей з інвалідністю; реабілітація людей з інвалідністю; інклюзія.

Висновки. Отже, дослідивши повідомлення, можемо встановити, які проблеми найчастіше висвітлювали в медіа стосовно цієї категорії населення. При чому ці повідомлення опубліковані більшою мірою на медіаресурсах правозахисних організацій. На першому плані: 1. доступність/недоступність для людей з інвалідністю; 2. складнощі евакуації; 3. поселення людей з інвалідністю; 4. забезпечення людей з інвалідністю реабілітаційними засобами тощо. Аналіз повідомлень на «Суспільному» свідчить про те, що проблеми, які порушували правові організації, знаходять відгук у повідомленнях даного медіа. Окрім того, порушуються питання інклюзії стосовно військових з інвалідністю, які потребують інтеграції у повсякденне життя на державному, суспільному та медійному рівнях.

Список літератури:

1. В Україні запустили сайт для допомоги людям із вразливих груп населення. *ZMINA*. 2022. URL: <https://zmina.info/news/v-ukrayini-zapustyly-sajt-dlya-dopomogy-lyudyam-z-vrazlyvyh-grup-naselennya/> (дата звернення: 18.12.2025)

2. Виртосу І. «Ми сумнівалися, що впораємось». Історія директорки організації «Право вибору», яка евакуювала з Харкова сотні людей з інвалідністю. *Zmina*. 2022. URL: <https://zmina.info/articles/valentyina-vyrishuye-chas-diyaty-yak-organizacziya-pravo-vyboru-evakuuyovala-z-harkova-sotni-lyudej-z-invalidnistyu/> (дата звернення: 15.05.2025)
3. Виртосу І. Евакуація людей з інвалідністю: провалений державою іспит. *Zmina*. 2022. URL: <https://zmina.info/articles/evakuacziya-lyudej-z-invalidnistyu-provalenyj-derzhavoyu-istryt/> (дата звернення: 15.05.2025)
4. Жук О. «Тепер я боюся тиші». Незрячий журналіст із Харкова – про репортажі під градами і роль радіо для людей в укритті. *Детектор медіа Суспільного*. 2022. URL: <https://stv.detector.media/radio/read/7206/2022-03-08-teper-ya-boyusya-tyshi-nezryachyy-zhurnalyst-iz-kharkova-pro-reportazhi-pid-gradamy-i-rol-radio-dlya-lyudej-v-ukrytti/> (дата звернення: 15.05.2025)
5. Зарецька Л. Не всіх вдається вивезти: як волонтери з Чернівців евакууюють людей з інвалідністю з-під російських обстрілів. *Шпальта*. 2022. URL: <https://shpalta.media/2022/06/20/ne-vsix-vdayetsya-vivezti-yak-volonteri-z-chemnivciv-evakuuyut-lyudej-z-invalidnistyu-z-pid-rosijskix-obstriliv/> (дата звернення: 15.05.2025).
6. Каразуб І. Люди з інвалідністю в умовах війни. Історія киянки, яка переїхала на Івано-Франківщину. *Суспільне медіа*. 2022. URL: <https://suspilne.media/235380-ludi-z-invalidnistu-v-umovah-vijni-istoria-kianki-aka-pereihala-na-ivano-frankivsinu/> (дата звернення: 08.02.2026).
7. Кошляк А. «Держава не була готовою». Інтерв'ю з активісткою – про евакуацію людей з інвалідністю та їх безпеку під час повномасштабної війни. *HB Life*. 2022. URL: <https://life.nv.ua/ukr/socium/pro-bezpeku-lyudej-z-invalidnistyu-pid-chas-vijni-z-rosiyeyu-interv-yu-z-aktivistkoyu-novini-ukrajini-50262795.html> (дата звернення: 16.05.2025).
8. На час війни: люди з інвалідністю. Подкаст. *Суспільне Радіо*. 2022. URL: https://soundcloud.com/suspilnepodcast/nchv-18?utm_source=multilinks.me&utm_campaign=wtshare&utm_medium=widget&utm_content=https%253A%252F%252Fsoundcloud.com%252Fsuspilnepodcast%252Fnchv-18 (дата звернення: 07.02.2026)
9. Попри обіцянки, влада не змогла евакуювати людей із місць несвободи вчасно – Олена Темченко. *Громадське радіо*. 2022. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/viyna-informatsynnyu-marafon/popry-obitsianky-vlada-ne-zmohla-evakuivaty-liudej-iz-mists-nesvobody-vchasno-olena-temchenko> (дата звернення: 17.02.2026).
10. Радченко Я. В Україні є один міфічний бункер, пристосований для людей з інвалідністю»: про проблеми з укриттями, евакуацією та безбар'єрним прилистом. *Zmina*. 2022. URL: <https://zmina.info/articles/v-ukrayini-ye-odyn-mifichnyj-bunker-prystosovanyj-dlya-lyudej-z-invalidnistyu-neoblashtovani-ukryttya-problematychna-evakuacziya-ta-vidsutnist-bezbar%CA%BCyernogo-zhytla/> (дата звернення: 18.05.2025).
11. Радченко Я. Люди з інвалідністю, ЛГБТ та етнічні спільноти: як вразливі групи долають виклики війни. *Zmina*. 2022. URL: <https://zmina.info/articles/yak-vijna-vplynula-na-vrazlyvi-grupy-naseleण्या-ekspertyza-potreby-ta-rekomendacziyi/> (дата звернення: 18.05.2025).
12. Рацибарська Ю. «Якби не добрі люди, ми б не змогли». Як справляються з викликами війни люди з інвалідністю? *Радіо Свобода*. 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/viyna-lyudy-z-invalidnistyu/31849561.html> (дата звернення: 15.02.2026).
13. Савка Р. Як справляються із викликами війни люди з інвалідністю. *Mind*. 2022. URL: <https://mind.ua/openmind/20239770-yak-spravlyayutsya-iz-viklikami-vijni-lyudi-z-invalidnistyu> (дата звернення: 18.05.2025).
14. Тельна О. Студенти з інвалідністю в зоні збройного конфлікту: як вижити? *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic and legal aspects: Scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». 2022. P. 798–803.
15. Ходько О. Як українець на інвалідному візку вивозив з війни людей – історія Олександра Стадніченка. *Цензор.нет*. 2022. URL: https://censor.net/ru/blogs/3362769/yak_ukranets_na_nvaldnomu_vzku_vivoziv_z_vuini_lyudeyi_storya_oleksandra_stadnchenka (дата звернення: 15.02.2026).
16. Шелест Д. Забезпечення доступності для людей з інвалідністю після війни з Росією. *Електронні петиції. Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/138636> (дата звернення: 15.05.2025).
17. Шульська Н., Зінчук Р., Гундерук О.О. Образ людини з інвалідністю в українському медіапросторі: особливості номінації і журналістська етика. *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Том 35 (74). № 2. Частина 2. С. 217-222.
18. Як допомагають людям з інвалідністю під час війни. *Ukrainer*. 2022. URL: <https://ukrainer.net/dobrydina/> (дата звернення: 15.02.2026).
19. Як організувати евакуацію людям з інвалідністю та допомогти їм вижити в умовах війни? *Громадське радіо*. 2022. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/viyna-informatsynnyu-marafon/yak-orhanizuvaty->

evakuatsiui-liudiam-z-invalidnistiu-ta-dopomohty-im-vyzyty-v-umovakh-viynu (дата звернення: 15.05.2025).

20. Kun-Buczko M. People with disabilities in armed conflict. *Eastern European journal of transnational relations*. 2019. Vol.3, no. 2. P.43–55.

21. Priddy A. Disability and armed conflict. The Geneva Academy of International Law and Human Right. 2019. 98 с. URL: <https://www.geneva-academy.ch/joomlatools-files/docman-files/Academy%20Briefing%2014-interop.pdf>(date of access: 11.08.2025).

22. Protection and safety of persons with disabilities in Ukraine. *European Disability Forum*. 2022. URL: <https://www.edf-feph.org/protection-and-safety-of-persons-with-disabilities-in-ukraine/>(date of access: 23.05.2025).

23. Telna O., Gerstle D. J. Here's what Ukrainians with disabilities face as we cope with war. *The New Humanitarian*. 2022. URL: <https://www.thenewhumanitarian.org/opinion/firstperson/>(date of access: 12.05.2025).

24. Ukraine: 2,7 million people with disabilities at risk, UN committee warns. *United Nations*. URL: <https://www.ohchr.org/en/statements/2022/04/ukraine-27-million-people-disabilities-risk-un-committee-warns>(date of access: 12.02.2026).

Polumysna O. O. MEDIA COVERAGE OF THE PROBLEMS OF PEOPLE WITH DISABILITIES DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The article examines the peculiarities of highlighting people with disabilities during the large-scale Russian-Ukrainian invasion, since due to military actions, people with disabilities are abused, die and do not have access to shelters, it is children with disabilities and women who are most at risk of sexual violence and neglect. The response of global organizations was to protect and assist that group. Their websites update weekly information about the situation of the disabled in Ukraine, their movement abroad with a focus on equality and inclusion, inform about the work of organizations to support people with disabilities who suffered during the war; about the impact of the war on the lives of people with disabilities. It was established that during the war, problems that were relevant in peacetime became acute: lack of communication with institutions that must provide assistance; lack of access to information; inaccessibility of safe places; psychological problems, material and physical.

It was found that human rights organizations, in particular the Center for Human Rights “Zmina”, analyzed the situation around people with disabilities to a greater extent. Single messages about people with disabilities in wartime appeared in the media and appear on the pages of Ukrainian media (“Public radio”, “Echo”, “Your city”, “Ukrainian truth”). It has been established that in dangerous conditions, people with disabilities remain in a helpless situation, cannot help themselves, and are hindered by a barrier environment. There was no centralized evacuation of persons with disabilities in Ukraine, people independently overcame the challenges they faced. The organizations that exported people with disabilities were “Vostok SOS” “Freedom trust”, “Fight For Right”, GO “Equal opportunities for all”, “Active rehabilitation group”, rapid response units of the Red Cross of Ukraine and others. The site “Public media” has been studied. During the 6 months of the war, they published 52 messages with the keywords “disability”, “person with disability”, where the following problems were raised: 1. accessibility/inaccessibility for people with disabilities; 2. difficulties of evacuation; 3. settlement of people with disabilities; 4. provision of rehabilitation facilities for people with disabilities, etc.

Keywords: *people with disabilities, media, Russian-Ukrainian war, inaccessibility, evacuation, rehabilitation.*

Дата першого надходження статті до видання: 23.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026